

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain 52 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan sairausvakuutuslattia muutettavaksi siten, että sosiaalivakuutuslautakunnat voitaisiin 1 päivästä syyskuuta 2004 lukien asettaa lyhyemmäksi kuin normaaliksi neljä vuotta kestäväksi toimi-

kaudeksi.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun eduskunta on sen hyväksynyt.

PERUSTELUT

1. Nykytila

Sairausvakuutuslain (364/1963) 52 §:n mukaan valtioneuvosto asettaa sosiaalivakuutuslautakunnat neljäksi vuodeksi kerrallaan. Valtioneuvosto on asettanut nykyiset sosiaalivakuutuslautakunnat 1 päivästä syyskuuta 2000 lukien nelivuotiskaudeksi 31 päivään elokuuta 2004 saakka. Sosiaalivakuutuslautakuntaan valitetaan sairausvakuutuslain, lapsilisälain (796/1992), lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996), äitiysavustuslain (477/1993) ja sotilasavustuslain (781/1993) perusteella anetuista Kansaneläkelaitoksen päätöksistä. Sosiaalivakuutuslautakunnista säädetään sairausvakuutuslain lisäksi sairausvakuutusasetuksessa (473/1963). Sosiaalivakuutuslautakunnan päätöksistä valitetaan tarkastuslautakuntaan, joka nykyään toimii näissä asiaryhmissä ylimpänä muutoksenhakuasteena.

Sosiaalivakuutuslautakunnan toimialueena on Kansaneläkelaitoksen vakuutusalue. Tämän mukaisesti sosiaalivakuutuslautakuntia on viisi: Etelä-Suomen sosiaalivakuutuslautakunta Lahdessa, Lounais-Suomen Turussa, Länsi-Suomen Seinäjoella, Itä-Suomen Kuo-

pioissa ja Pohjois-Suomen sosiaalivakuutuslautakunta Oulussa. Sosiaalivakuutuslautakunnat toimivat Kansaneläkelaitoksen aluekeskusten yhteydessä. Lautakuntien toimintamenot rahoittaa Kansaneläkelaitos ja niiden esittelijät kuuluvat laitoksen henkilökuntaan.

Lautakunnassa on puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä yksi lääkärijäsen ja kaksi vakuutettujen olosuhteiden tuntemusta edustava jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan nimittämisen osalta Kansaneläkelaitokselle on varattava tilaisuus lausunnon antamiseen. Lääkärijäsenten osalta on varattava terveydenhuollon oikeusturvakeskukseksi tilaisuus lausunnon antamiseen. Lautakunnan puheenjohtajalla on oltava tuomarin virkaan oikeuttava kelpoisuus. Sosiaalivakuutuslautakuntien puheenjohtajat ja jäsenet ovat sivutoimisia.

Sosiaalivakuutuslautakunta on päätösvaltainen puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan ja kahden muun jäsenen saapuvilla ollessa. Käsiteltäessä asiaa, jonka ratkaiseminen riippuu olennaisesti lääketieteellisestä kysymyksestä, yhden saapuvilla olevan jäsenen tulee olla lääkäri. Menettelyssä sovelletaan hallin-

tolainkäyttölakia. Sosiaalivakuutuslautakunnat voivat järjestää suullisen käsittelyn, jos se on tarpeen asian selvittämiseksi. Käytännössä suullisia käsittelyjä ei ole juuri järjestetty.

Sosiaalivakuutuslautakunnissa käsiteltiin 6 200 asiaa vuonna 2003, joista lähes puolet Etelä-Suomen sosiaalivakuutuslautakunnassa. Käsitellyistä valituksista 5 520 koski sairausvakuutuslain mukaista asiaa, joista sairausvakuutuspäiväraha-asioita oli 2 125 tapaus. Lapsilisää koskevia valituksia oli 292 sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tukea koskevia asioita 268. Sotilasavustusasioita käsiteltiin sosiaalivakuutuslautakunnissa 135 tapaus vuonna 2003.

2. Ehdotetut muutokset

Sosiaaliturvan eri etuuksia koskevaa oikeusturvaa ja muutoksenhakua arvioitiin kattavasti viimeksi toimeentuloturvan muutoksenhakukomiteassa (KM 2001:9). Oikeusturvan takeita arvioitiin muun muassa Suomen perustuslain ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen asettamien vaatimusten pohjalta. Sosiaalivakuutuslautakuntien osalta komitea kiinnitti huomiota niiden sidoksiin Kansaneläkelaitokseen eli ensi asteen päätökset tekevään organisaatioon nähden niin rahoituskellisesti kuin hallinnollisestikin. Yhdenmukaisen ratkaisukäytännön kannalta nähtiin ongelmaksi se, että muista ensi asteen muutoksenhakulautakunnista poiketen sosiaalivakuutuslautakuntia on viisi.

Komitea päätyi ehdottamaan, että sosiaalivakuutuslautakunnat ja tarkastuslautakunta yhdistettäisiin uudeksi toimeentuloturvan muutoksenhakulautakunnaksi. Käytännössä tämä merkitsisi sosiaalivakuutuslautakuntien lakkauttamista ja niissä käsiteltyjen asioiden siirtämistä nykyiseen tarkastuslautakuntaan ensi asteenä käsiteltäviksi. Tarkastuslautakunnasta muodostettavan toimeentuloturvan muutoksenhakulautakunnan päätöksistä olisi valitusoikeus vakuutusoikeyteen.

Komitea lähti siitä, että lainmuutokset toteutettaisiin jo sosiaalivakuutuslautakuntien nykyisen toimikauden päättyessä eli 1 päivästä syyskuuta 2004 lukien. Tällainen aikataulu on kuitenkin ratkaisun vaatimien neuvottelujen ja käytännön järjestelyjen vuoksi liian nopea. Myös erilaiset henkilöstöasiat

vaativat huolellista valmistelua. Tämä riittävän siirtymäajan vaatimus koskee myös toimeentuloturvan muutoksenhakulautakunnan eli nykyisen tarkastuslautakunnan organisoimista ja resurssien järjestämistä. Toteutessaan muutos vaatii nyt ehdotuksen kohteena olevan sairausvakuutuslain 52 §:n lisäksi laajemminkin sairausvakuutuslain ja muiden etuuslakien säännösten muuttamista. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt toimeentuloturvan muutoksenhakukomitean ehdotusten täytäntöönpanon erillisellä lainmuutoksella (/). Muun muassa hallituksen esityksen 155/2003 yhteydessä on eduskunnalle ilmoitettu, että sosiaalivakuutuslautakunnat lakkautettaisiin vuoden 2007 alusta. Toimeentuloturvan muutoksenhakukomitean ehdotusten toteuttamisen aikana on varmistettava kansalaisten mahdollisuus hakea muutosta nyt esillä oleviin kansaneläkelaitoksen päätöksiin.

Tässä vaiheessa ehdotetaan, että sairausvakuutuslain 52 §:n 1 momentin 1 virkkeeseen lisättäisiin sana enintään siihen yhteyteen, jossa mainitaan neljän vuoden toimikaudesta. Tämä antaisi valtioneuvostolle mahdollisuuden harkita edellä kuvatun laajemman muutoksen toteuttamisajankohdan kannalta 1 päivästä syyskuuta 2004 alkavan sosiaalivakuutuslautakuntien uuden toimikauden pituutta. Tavoitteena olisi, että lautakunnat asetettaisiin vain vuoden 2006 loppuun saakka, jolloin laajempi uudistus olisi mahdollista toteuttaa 1 päivästä tammikuuta 2007 lukien.

3. Asian valmistelu

Asiaa on valmisteltu toimeentuloturvan muutoksenhakukomiteassa ja sen jälkeen virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriön johdolla. Ehdotus on osa laajempaa, osin jo toteutunutta lainsäädäntökokonaisuutta, joka perustuu toimeentuloturvan muutoksenhakukomitean kannanottoihin.

4. Voimaantulo

Muutoksenhakuasioiden häiriöttömän käsittelyn varmistamiseksi sekä muutoinkin ratkaisujen edellyttämän riittävän valmisteluajan huomioonottaen sosiaalivakuutuslautakuntien mahdollinen lakkauttaminen ja yh-

distäminen tarkastuslautakuntaan tulisi toteuttaa vasta 1 päivästä tammikuuta 2007 lukien. Nyt ehdotettavan sairausvakuutuslain 52 §:n muutoksen tulisi kuitenkin tulla voimaan mahdollisimman pian lain hyväksymisen jälkeen, jotta sitä voidaan soveltaa prosessissa, jossa sosiaalivakuutuslautakunnat asetetaan 1 päivästä syyskuuta 2004 lukien uudelleen.

5. Säättämisjärjestys

Nyt ehdotettava sairausvakuutuslain muutos tähtää myöhemmin toteutettavaan muutoksenhakujärjestelmän uudistamiseen, jonka

tavoitteena on kansalaisten oikeusturvan parantaminen toimeentuloturvan asioissa.

6. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen tultua hyväksytyksi. Lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin voitaisiin kuitenkin ryhtyä jo ennen kuin se tulee voimaan.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

sairausvakuutuslain 52 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/1963) 52 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 5 päivänä maaliskuuta 1999 annetussa laissa (279/1999), seuraavasti:

52 §

Sosiaalivakuutuslautakunnan asettaa valtioneuvosto enintään neljäksi vuodeksi kerrallaan. Siihen kuuluu puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä yksi lääkärijäsen ja kaksi vakuutettujen olosuhteiden tuntemusta edustava jäsentä. Heidän paikkansa vapautuessa kesken toimikauden määrätään seuraaja jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Heidän oikeudestaan pysyä tehtävässään on muutoin voimassa, mitä tuomarinviran haltijoista säädetään. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan osalta on kansaneläkelaitokselle varattava

tilaisuus lausunnon antamiseen. Vastaavasti on lääkärijäsenen osalta varattava terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle tilaisuus lausunnon antamiseen. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen. Lautakunnan puheenjohtajalla tulee olla tuomarin virkaan oikeuttava kelpoisuus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2004. Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 2 päivänä huhtikuuta 2004

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Liisa Hyssälä*

Rinnakkaisteksti

Laki

sairausvakuutuslain 52 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/1963) 52 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 5 päivänä maaliskuuta 1999 annetussa laissa (279/1999), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

52 §

Sosiaalivakuutuslautakunnan asettaa valtioneuvosto neljäksi vuodeksi kerrallaan. Siihen kuuluu puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä yksi lääkärijäsen ja kaksi vakuutettujen olosuhteiden tuntemusta edustava jäsentä. Heidän paikkansa vapautuessa kesken toimikauden määrätään seuraaja jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Heidän oikeudestaan pysyä tehtävässään on muutoin voimassa, mitä tuomarinviran haltijoista säädetään. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan osalta on kansaneläkelaitokselle varattava tilaisuus lausunnon antamiseen. Vastaavasti on lääkärijäsenen osalta varattava terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle tilaisuus lausunnon antamiseen. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen. Lautakunnan puheenjohtajalla tulee olla tuomarin virkaan oikeuttava kelpoisuus.

Ehdotus

52 §

Sosiaalivakuutuslautakunnan asettaa valtioneuvosto *enintään* neljäksi vuodeksi kerrallaan. Siihen kuuluu puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä yksi lääkärijäsen ja kaksi vakuutettujen olosuhteiden tuntemusta edustavaa jäsentä. Heidän paikkansa vapautuessa kesken toimikauden määrätään seuraaja jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Heidän oikeudestaan pysyä tehtävässään on muutoin voimassa, mitä tuomarinviran haltijoista säädetään. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan osalta on kansaneläkelaitokselle varattava tilaisuus lausunnon antamiseen. Vastaavasti on lääkärijäsenen osalta varattava terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle tilaisuus lausunnon antamiseen. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen. Lautakunnan puheenjohtajalla tulee olla tuomarin virkaan oikeuttava kelpoisuus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2004. Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.